

NARKOTIKAPROGRAM MED DOMSTOLSKONTROLL

**– en oppfølgingsstudie av 115 av
de første klientene**

av

Sturla Falck

Narkotikaprogram med domstolskontroll (ND)

- ND ble startet 1. januar 2006 i Oslo og Bergen som et treårig prøveprosjekt og senere forlenget til ut 2014.
- ND er en alternativ strafferettslig reaksjon til ubetinget fengselsstraff for relativt tunge rusmisbrukere som var gjengangere i strafferettsapparatet.
- Betingelse: Minimum to år prøvetid med deltakelse i individuelt tilrettelagt program.
- Modellen til ND ble hentet fra Drug Court i Irland, Skottland og USA.

Innhold i ND

De fire fasene:

- 1) Iverksettelsesfasen
- 2) Stabiliseringsfasen
- 3) Ansvarsfasen
- 4) Videreføringsfasen

Variasjon i tiltak:

De 115 respondentene var ved første intervju (T1) fordelt på følgende ND-tiltak:

Skole 11 og planlagt skole 48.

Arbeid 17 og planlagt arbeid 58.

Arbeidstrening 19 og planlagt arbeidstrening 19.

Planlagt:

Poliklinisk behandling 44

Institusjonsbehandling 27

Dagtilbud 16

Problemstillinger:

- Hvordan var utviklingen til de som ble dømt til ND ved oppfølging etter ett og to år? Hadde deres situasjon bedret seg når det gjelder bruk av rusmidler, kriminalitet, psykisk og somatisk helse, bolig, arbeid/skole og sosialt nettverk?
- Hvilke forskjeller kan registres for de som fullførte ND sammenlignet med de som droppet ut underveis?
- Hvorfor ble ikke flere dømt til ND?
- Hvordan var resultatene sammenlignet med Drug Court i andre land?

Datainnsamling

115 ND-dømte 2006-2011 ble intervjuet på tre tidspunkt med over ett års mellomrom: 115 personer på T1, 106 på T2 og 96 på T3.

De som droppet ut av ND underveis i programmet, er fulgt opp med samme spørreskjemaer som de som fullførte.

EuropASI Addiction Severity Index :

bruk av rusmidler, kriminalitet,
psykisk- og somatisk helse,
boligforhold, inntekt, beskjeftigelse/skole og sosialt nettverk

SCL-25 måler psykiske symptomer

Rekruttering

Forventet 100 i året - Resultat ca. 25 i året.

- 115 ND-dømte 2006-2011 ble intervjuet på tre tidspunkt med over ett års mellomrom: 115 personer på T1, 106 på T2 og 96 på T3.

Mulige grunner til få ND-dømte

1. Retningslinjene begrenser bosted til Oslo eller Bergen.
2. Informasjon om ordningen (politiet, påtalemyndighet og advokater).
3. Vurdering av egnet for tilbudet, (ikke psykiatri eller grov vold).
4. Personundersøkelsene skilte ut omtrent halvparten
5. Domstolen avgjøre selvstendig.
6. Den siktede kan velge mellom ND eller sone fengselsstraff. De flest narkotikadommer er langt kortere enn prøvetiden på minimum 2 år i ND.

Deltakerne i ND

- De var dømt for narkotikarelatert kriminalitet og hadde selv store rusmiddelproblemer.
- De hadde gjennomsnittlig nærmere 15 år med blandingsmisbruk av rusmidler.
- Alle var tidligere straffet for narkotikalovbrudd og vinningsforbrytelser, samt noen for vold.
Gjennomsnittlig hadde de 15 tidligere dommer.

gary vel
© 2004 Gary Vel
GUY VEL
garyvel.com

Fullførte og drop-out.

Over en tredjedel av de ND-dømte fullførte ND-programmet.

Status for de 115 ND-dømtes forhold til programmet september 2013
(avsluttet datainnsamling).

ND i:	Oslo	Bergen	Totalt
Fullført programmet	21 (46 %)	18 (26%)	39 (34 %)
Var droppet ut	23 (50 %)	48 (70 %)	71 (62 %)
Fortsatt med	1 (2 %)	2 (3 %)	3 (3 %)
Døde	1 (2 %)	1 (1 %)	2 (2 %)
I alt (N)	46 (100%)	69 (100 %)	115 (100 %)

De 39 som fullførte ND, hadde gjennomsnittlig tilbrakt to år og to måneder i programmet. De som droppet ut var i ND i gjennomsnitt ett år og to måneder

To av de tre som fortsatt var med i september 2013 hadde fullført juni 2014.
Antall fullførte blir da 36 prosent.

Sammenligning av ND i Bergen og Oslo

Av 115 som ble intervjuet første gang (T1) i tidsrommet januar 2006 til september 2011, var 46 fra Oslo og 69 fra Bergen.

Gjennomsnittsalderen var 35 år i Oslo og 33 år i Bergen. Begge steder var 15 prosent kvinner.

Andelen som fullførte 46 prosent i Oslo, mot 26 prosent i Bergen.

Forklaring:

- Organisering
- Rekruttering

Sammenligning med behandling

- Vanlig at et mindretall (20-30 prosent) av personer med rusmisbruksproblemer fullfører et behandlingsopplegg (Craig 1985, Ravndal 1993, Simpson et al. 1997).
- Oppfølgingsstudien ved SIRUS: «De som fullførte behandlingen, var = 36 %» (Lauritzen m.fl. 2012: *Gjennom 10 år. En oppfølgingsstudie av narkotikabrukere i behandling*)

Sammenligning med Drug Court

Direkte sammenligning problematisk ut fra:

Ulikheter i straffelovgivning, straffeprosess, domstolenes rolle (egne domstoler og dommere til å følge disse sakene).

Rekruttering av klienter, lengde på oppholdet og innhold i sanksjonen.

Forskningsdesign, problemstillinger og spørreskjema i evalueringene.

Irland vs Norge

- Gjennomsnittlig samme antall dommer til DTC og til ND årlig, ca. 25.
- Andelen skilt ut i personundersøkelsene var lik, 47 prosent.
- Antallet som har fullført i DTC i Irland, 14 prosent, vs. 34 prosent i ND i Norge.

Andre land:

- Pr.capita er antallet dommer omtrent tilsvarende som i Norge.
- Gjennomføringsrate stort sett lavere enn Norge, men varierer fra 20 til 50 prosent. (UCLA ISAP 2006, Evans 2009, King and Pasquarella 2009, Brown 2010, Wittouck et.al. 2013).
- Omtrent 8 prosent redusert tilbakefall er gjennomgående for reviewer fra de siste fem år år (King and Pasquarella 2009, Randall T Brown 2010).

© 2007 Lisa Berken, Distributed by The Washington Post/World Group. Reprinted with Permission.

Utviklingen til de som deltok i ND

Samtlige av områdene som ble undersøkt, viser en positiv utvikling:

- tid i kontrollert miljø,
- rusmiddelmissbruk,
- kriminalitet,
- psykisk- og somatisk helse,
- utdanning,
- arbeid og sosiale relasjoner.

De som fullførte kom bedre ut enn de som falt fra underveis, men også disse viste en positiv utvikling.

Rusmidler

- Fra første intervju (T1) til siste (T3) gikk andelen som oppga å ha brukt narkotiske stoffer siste 6 måneder ned fra 77 til 61 prosent for de som fullførte, og fra 97 til 81 prosent for de som droppet ut.
- Når metadon (legal/illegal) tas bort, reduseres bruken til under halvparten for de som fullførte og to tredjedeler for de som droppet ut.
- Andelen som hadde tatt stoff med sprøyte siste år ble redusert for begge grupper. Mer enn dobbelt så mange blant de som droppet ut, hadde brukt sprøyte siste år, sammenlignet med de som fullførte; 53 og 22 prosent.

- Selvrapportert kriminalitet i form av nye tiltaler og domfellelser, viser en nedgang.

I fengsel på T3:

- 8 prosent av de som fullførte
- 51 prosent av de som hadde droppet ut (ny kriminalitet eller sonet straffen etter brudd)

- Det var en positiv utvikling med reduserte psykiske og somatisk lidelser fra T1 til T3, både for de som fullførte og for de som droppet ut.

- Sosiale forhold og bosituasjonen framstår noe forbedret.

- Av de som gikk på skole og eller arbeid fullførte 80 prosent.

- Tilbakefallet etter fullført ND er det vanskelig å si noe om.

61 prosent av de som fullførte og 93 prosent av de som droppet ut hadde riktignok vært ute av ND i flere måneder på T3, med relativt lavt tilbakefall til misbruk og ny kriminalitet. Det hadde imidlertid gått for kort tid til å konkludere.

En sammenligning av tilbakefallet vil forutsette en oppfølging etter noen år.

Begrensninger

- Antall respondenter ble lavere enn forutsatt. Dette reduserer muligheten for å trekke statistisk generaliserbare konklusjoner.
- Forskningsdesignet var noe uheldig og ikke justert ut fra endrede forutsetninger eller spesielt innrettet i forhold til ND.

Hovedinntrykk

- Andel fullførte var positiv sammenlignet med Drug Court i andre land og narkotikabrukere i behandling.
- Både de som fullførte og de som droppet ut viste en positiv utvikling, om enn noe svakere.
- Resultatene fra ND synes bedre enn alternativet, ubetinget fengsel.
- ND har vist at alternative reaksjonsformer er mulig for denne gruppen. Fengselsstraff for gjengangere dømt for narkotikaforbrytelser har tilbakefall på 85 prosent. Dette viser betydningen av å prøve alternative reaksjoner.
- De som gikk gjennom fasene og tiltakene i ND fikk styrket sine muligheter for videre integrering i samfunnet.

Rapporten fins på:

<http://www.sirus.no/publikasjon/rapporter/2014/>